

A) Aebischer (*Top.*, 127-8), no coneixent més menció que la de 1011 i la de 1385 i atenint-se a aquesta, el pren per un nom de predi llatí derivat en -ANUM d'un NP germ. RIDWARD o RIGWARD o *Ricgard* (calcat per *AlcM* en termes més grossers encara). Però no hi ha (o són raríssims) els derivats en -ANUM de NPP germànics, i no té en compte la forma de les mencions més antigues.

B) Alart en va proposar una de més elaborada i fins convincent: en notes p. p. *RLR XII*, 115 i ja a la *Rom.* (l. c.). Després de dir cosa semblant per a *Palaldà* (veg. l'art. on ho detallo i accepto amb retocs i adds.), diu que estan formats amb un NP, i que el NP *Dan* «on le voit aussi dans --- *Rigardà* --- dont le sens me paraît être *rigauts Dan* 'arrosage de *Dan*' --- la forme *ri-* *gatz* ou *rigaz* se retrouve d'ailleurs dans le nom de ce village, en 1009, *Rigasdano* et en 1011 *Rigesdano* --- dans *Rigàs Da l's* s'est changée en *r*, *Rigardà* 1182...».

Incomparablement millor que Aebischer (sempre esclau de la darrera forma dels escribes, i en la seva ignorància i afectat menyspreu de la fonètica). Car la direcció normal del canvi és *sd* > *rd* (cf. *BDC XXII*, 315; *EntreDL III*, 114; *DECat*, s. v. *targa*), mentre que *rd* > *sd* és més extraordinari; altrament és clar que les dades de la consagració de St. Martí de Canigó en l'arxiu comtal, i de la butlla en el Vaticà, tenen una autoritat menys discutible que les posteriors.

També era una idea enginyosa i lúcida la del paralelisme amb *Palaldà* i són en massa els NLL medievals formats amb NPP, i el NP *Da(n)* és conegut: ja ell cita un «mansus de *Da* et mansura de *Set*» en un doc. de Cerdanya de 1173; no ens costaria de trobar-ne altres testimonis, i fins veiem que aplicaven aquest NP als cavalls, segons el costum cavalleresc: el Comte Ramon Berenguer III, en doc. de 1131, llegava a l'Hospital de Jerusalem «equum meum *Dane*» (*MarcaH.*, 1279.8). Quant a *Rigat*, en donaré en apèndix altres cites i precisions, que deixarien bastant superats els dubtes sobre la importància i aplicabilitat d'aquest mot *rigat* o *-atz* al problema present.

Hi ha, però, un greu escrúpol fonètic. Si en *Palaz-Dan* la *-tz* ha esdevingut *z* (> *l*), per què no en *Rigardà*: *rigat* no donaria *z*?, i encara menys satisfà partir d'un plural *rigats*, car si més no, l'analogia hauria mantingut *-ts* de plural. No es podria eliminar o pal·liar això considerant que aquest mot ve a ser el mateix que el NL i NP *Regàs* perquè pròpiament *regaç* és l'augmentatiu de *rec* i *re-* no és *ri-*; i la *-tz* final de *palatz*, sonora, es vocalitzà en *-u* (i *l*) donant *Palaldà* no és com la sorda *ç*, que no és *sd*.

En conclusió tot això és més o menys sostenible, però obliga a combinacions massa rebuscades. Calia fer altres conjeitures.

C) Encara fóra millor atenir-se a les mencions en *-s*. Postularíem una base *RICASITANO que és quasi la que tenim (*Rigasdano*), ben testificada en els dos documents més antics, de molt (prop de 200 anys abans que totes les altres mencions), i garantida per grans i controlades cancelleries. Ara bé, això sonaria cèltic: *Borredà* ha resultat en definitiva provenir d'un cèl-

tic VERUXETANO- (passant per *Boredano*, *-rerdano*, *Borredà*). Recordem-nos que amb *Rigardà* som en la zona conflentina, on s'acumulen els celtismes toponímics: *Conat*, *Jújols*, *Llonat*, *Cirac*, *Tarerac*, *Talau*, *Rodés*, *El Voló*, o bé de la zona grisa entre cèltic i sorotàptic: *Toèvol*, *Toès*, *Molig* i les *Bules*.

L'arrel seria la mateixa del cèltic *riKA* 'solc' (> cat. *rega*, fr. *raie*, indoeur. *ṛġkāl*). I ja només quedaria el problema de la formació en *-sitano*.

Almenys no hi ha dubte que *-ITANO-*, *-ETANO-* era viu i molt productiu en cèltic continental. KONVIKTOLITANI en inscripcions gallo-romanes: recordem els *Gabalitani* (del *Gavaldà* = Lozère), Holder i altres celtòlegs atribueixen als celtes la formació de *Celtitani*, *Bergusitani*, *Κορστανολ*, *Suessetani*, i, no sense algun dubte, *Laucitani* i *Nabrastanos* (Holder II, 82).

Faltaria explicar la unió amb *-s*, i encara amb això tenim *Urisitani*, *Bergusitani*, i la llisteta de formacions en *-osso-*, *-asso-*, *-isso-* que aplega Holder en II, 1595, i n'hi ajunta Weisgerber (*Rhen. Germ. Celt.*, 286-7 + *Mallosus*, 267).

Així i tot, hi ha encara un detall fonètic entrebancador, que no és possible eliminar del tot: la *ř* de *riKA*, cèltic, havia de donar *Re-*, no pas *Ri-* (cat. *rega*, fr. *roie*, *raie*).

D) Pensant-hi madurament, uns quants anys, veiem que hi ha una altra explicació, de fonaments ben clars i de senzilla evidència formal. Podria ser el nom de lloc sencer, *Rigardà*, el que sigui un nom de persona germànic un dels innombrables que han donat noms de castells: consta com *turris de Rigardà* l'a. 1257, i *castrum de Rigardano* en l'a. 1285 i tants pobles de tot el Nord de totes les terres catalanes, incoent-hi Conflent, Rosselló.

RIGARDA és un NP dels més vius i productius: Först., 1262, en col·lecciona una vintena de testimonis, amb aquesta terminació o -GARD, des del S. VIII, en una munió de crònics dels *Mon. Germ. Hist.*, datats d'aquest segle i dels següents, i localitzats a tot l'Imperi d'Occident (encara n'hi afegeix més del S. VIII, a la col. 1264). Aquests femenins podien eventualment pendre declinació feble, casos de -AN, -ANIS, -ANE, com tots els NPP germànics en -A, tant femenins (*Berhta*, *-tans*, *Alda*, *-dans* etc.), o els masculins *Egica*, *-ans*, *Amalita*, *-ans* etc. Tant els NPP en -GARDIS com llurs variants en -GARDA són nombrosos en la nostra documentació medieval; p. ex. *Legarda*, a. 1043, *Adalgard* f. en doc. ross. de 1951, *Gualangardis* allí mateix, a. 1051, *Ermengarda* passim i pertot.

Rigardà pot ser simplement RIGARDAN NP: un *alod Ricgardan* 'alou de *Ricgard(a)*' amb *alod* omès o sobrentès.

No convé donar massa importància a la *-s* de les mencions de 1095 i 1011, car pot venir de dissimilació *R-r* > *R-s*, ajudant-hi la ultracorrecció del rotacisme típic del rossellonès antic (*E.T.C.* I, 35, 39, 103).

No m'estranyaria que per al nostre *Rigardan* puguem assenyalar un eco a Lusitània: una *villa Recardanes* es documenta l'a. 1016 en un text que sembla